Dodatek tygodniowy

przy Gazecie Lwowskiej.

Nro. 51. Dnia 8. Października 1853.

Nowe władze i ich zakres działania,

czyli:

przewodnik, do których urzędów w sprawach naszych udawać się mamy.

Według najnowszego statutu organizacyjnego ułożył

C. Mally.

(Ciąg dalszy Ob. Nr. 46, 47, 48, 49 i 50 Dodat. tyg.).

b) Sądownicza gałęź administracyjna.

Dla spraw sądowniczej administracyi krajowej zaprowadzone są w każdym kraju koronnym monarchyi, z wyjątkiem Dalmacyi Wyższe sądy krajowe z prezydentem wyższego sądu krajowego na czele.

Siedziby wyższych sądów krajowych w krajach koronnych są następujące:

Wiedeń dla Austryi powyżej i poniżej Anizy i dla Salcburga;

Praga dla Czech;

Berna dla Morawii i Szląska;

Grac dla Styryi, Karyntyi i Krainy;

Innsbruk dla Tyrolu i Vorarlbergu;

Tryest dla Gorycyi i Gradyski, Istryi i obwodu miasta Tryestu; i zarazem jako druga instancya dla spraw marynarskich i dla sądowych decyzyi austryackich konsulatów w Turcyi, z wyjątkiem Multan, Wołoszczyzny i Serbii;

Lwów dla wschodniej części Galicyi i dla Bukowiny;

Kraków dla zachodniej części Galicyi i dla obwodu krakowskiego;

Temeswar dla serbskiego województwa i Banatu,

Zagrabie dla Kroacyi i Slawonii, pod nazwą tabuli banalnej;

Harmansztadt dla Siedmiogrodu.

Sądy leżące w obwodzie wyższego sądu krajowego nazywają się sądami obwodowemi *) albo w miejscach znacznej rozległości i szczególnej wagi sądami krajowemi,**) jako trybunały pierwszej instancyi, które jednak w bardzo ludnych miastach dla przyspieszenia toku spraw ustanawiają jeden lub kilka sądów okręgowych. Jeżeli w rzeczonych miejscach administracya sądownicza oddzielona jest od spraw politycznych, wtedy zawiadują te sądy okręgowe wszystkiemi sprawami należącemi do urzędu okręgowego, w przeciwnym zaś wypadku obejmują tylko pojedyncze sprawy sądów krajowych, które ku temu zazwyczaj delegują swoich urzędników.

Wyższemu sądowi krajowemu podwładne są także znajdujące się w jego obrębie urzęda okręgowe, jednak tylko jak dalece im przysłuża administracya sądowa.

c) Finansowa gałęź administracyjna.

Dla finansowej administracyi kraju istnieją w każdym kraju koronnym monarchyi albo krajowe dyrekcye finansów, albo dyrekcye podatkowe pod bezpośredniem zwierzchnictwem ministerstwa finansów.

W krajach koronnych, gdzie się znajdują namiestnictwa, jest namiestnik zarazem „Prezydentem krajowej dyrekcyi finansów; zaś w krajach koronnych, gdzie istnieją rządy krajowe, jest prezydent krajowy zarazem: „Szefem dyrekcyi podatkowej.“

Zakres działania krajowej dyrekcyi finansów obejmuje wszystkie jakiegokolwiek rodzaju spraw finansowe kraju koronnego; zaś podatkowa dyrekcya zajmuje się tylko stałemi podatkami.

Krajowe dyrekcye finansów istnieją w następujących miejscach:

W Wiedniu dla stałych podatków w kraju koronnym Niższej Austryi; a dla wszystkich innych spraw finansowych tak dla niższej Austryi jak dla wyższej Austryi i Salzburga;

W Gracu dla stałych podatków w kraju koronnym Styryi; a dla wszystkich innych spraw finansowych także dla Styryi, Karyntyi i Krainy.

*) W Węgrzech sądy komitatowe jako sądy kolegialne 2 klasy.

**) W Węgrzech równie jak w niemieckich krajach koronnych jako sądy kolegialne 1 klasy.

W Tryeście dla stałych podatków w Istryi, Gorycyi z Gradyską i w mieście Tryeście wraz z terytoryum przynależnem; dla wszystkich innych spraw finansowych także dla kraju koronnego Dalmacyi.

W Insbruku dla wszystkich spraw finansowych w kraju koronnym Tyrolu i Vorarlbergu.

W Pradze dla wszystkich spraw finansowych w Czechach.

W Bernie dla stałych podatków w kraju koronnym w Morawii; dla wszystkich zaś innych spraw finansowych tak w Morawii jak i w Szląsku.

We Lwowie dla administracyi stałych podatków w Galicyi i w Krakowskiem, tudzież dla wszystkich innych spraw finansowych tak w rzeczonym kraju koronnym jak i w Bukowinie.

W Zagrabiu dla krajów koronnych Kroacyi i Slawonii. Do zakresu tej krajowej dyrekcyi finansów należy administracya niestałych podatków, dóbr koronnych i fundacyjnych tudzież dyrekcya lasów, kas i straży finansowej. Ta krajowa władza finansowa zostaje pod bezpośredniem zwierzchnictwem ministerstwa finansów, a ze względu na kulturę krajową pod ministerstwem spraw wewnętrznych.

W Temeswarze dla serbskiego województwa i dla Temeskiego Banatu dla administracyi stałych i niestałych podatków, dóbr koronnych i fundacyjnych wraz z kanałem Franciszka i Bega, tudzież kas jak dalece zależą od administracyi finansów i straży finansowej.

W Budzie dla kraju koronnego Węgier pod nazwą: „c. k. węgierskiej krajowej dyrekcyi finansów.“ W jej zakres działania wchodzi dyrekcya administracyi stałych i niestałych podatków, dóbr koronnych i fundacyjnych, kas, jak dalece zależą od administracyi finansów i straży finansowej.

W Hermansztadzie dla kraju koronnego Siedmiogrodu pod tytułem: „c. k. siedmiogrodzkiej krajowej dyrekcyi finansów. Do niej należy administracya stałych i niestałych podatków, dóbr koronnych i fundacyjnych, kas jak dalece zależą od administracyi finansów i straży finansowej.

W Medyolanie dla lombardzkich i

w Wenecyi dla weneckich prowincyi pod nazwą: „Prefetture delle finanze.“ Obydwie te władze stoją pod bezpośredniem zwierzchnictwem ministerstwa finansów.

Dyrekcye podatkowe są:

w Lincu dla kraju koronnego Austryi powyżej Anizy;
„ Salcburgu . . . . . Salcburga;
„ Klagenfurcie . . . . Karyntyi;
„ Lublanie. . . . . . . Krainy;
„ Opawie . . . . Szląska;
„ Czerniowcach . . . . Bukowiny;
„ Zara . . . . Dalmacyi,
„ Zagrabiu . . . . . . Kroacyi i Slawonii.

Pod zwierzchnictwem krajowych władz finansowych zostają ze względu na stałe podatki c. k. urzęda okręgowe (urzęda podatkowe) kraju koronnego; dla niestałych zaś podatków c. k. kameralne administracye okręgowe (okręgowe władze finansowe). Te ostatnie są pośredniczemi władzami dla dalszych podrzędnych gałęzi, jako to: głównych urzędów celnych i komor, urzędów komercyalnych i pomocniczych urzędów celnych; urzędów stęplowych, taxalnych i t. p.

d) Wojskowa gałęź administracyjna.

Cała potęga wojskowa Austryi podzielona jest z wyjątkiem Kroacyi, Slawonii i Dalmacyi na cztery komendy armii i 14 korpusów armii, a mianowicie:

I. Komenda armii z czterma korpusami armii w Wiedniu dla Austryi powyżej i poniżej Aniży, dla Salcburga, Styryi. Czech, Morawii, Szląska, północnego Tyrolu i Vorarlberga.

II. Komenda armii z pięcioma korpusami armii w Weronie, dla lombardzko-weneckiego królestwa, dla Karyntyi, Krainy, Gorycyi, Gradyski, Istryi z Tryestem i dla południowego Tyrolu.

III. Komenda armii z czterma korpusami armii w Budzie, dla Węgier, Siedmiogrodu, temeskiego Banatu i Serbii.

IV. Komenda armii z jednym korpusem armii we Lwowie dla Galicyi i Bukowiny.

Stojący na czele każdej z tych komend armii komendant armii tudzież Ban Kroacyi, Slawonii i Dalmacyi, ma wojskowe dowództwo nad wszystkiemi wojskami należącemi do jego armii i odnosi się z wszystkiemi czysto-wojskowemi sprawami względem ruchu wojsk, dyslokacyi i operacyi, wprost do naczelnej komendy armii t. j. do cesarza.

Dla załatwienia spraw komendy i armii przydzielony jest komendantowi jeden jenerał *ad latus*; tudzież referenci, między których komendant rozdzielać ma przedmioty operacyjne, czysto wojskowe, techniczne i rysunkowe; ci referenci są: jeden jeneralny adjutant, szef jeneralnego sztabu kwatermistrzostwa, dyrektor artyleryi polnej i dyrektor polnej inżynieryi.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Produkcya złota, srebra, miedzi, ołowiu i cyny w monarchyi austryackiej.

Kopalnie złota najstarsze w monarchyi, miały dawniej daleko większe znaczenie, jak obecnie. Siedmiogród i Węgry należą do najobfitszych w złoto krajów Europy i wydają ilość złota, jakiej prócz Rosyi żaden inny kraj europejski wykazać nie może. Wspomnienia godną jest poniekąd produkcya złota w Salcburgu i Tyrolu, zaś w innych krajach koronnych nie ma prawie żadnego znaczenia.

Podania o ilości produkcyi można uważać za wiarygodne i dokładne, bo chociaż także osoby prywatne trudnią się kopaniem złota, są jednak obowiązane wyzyskiwane złoto bądź w kamieniach pokładowych bądź w stanie czystym oddać za zupełnem wynagrodzeniem (po odciągnieniu należytości lennej) dla wymiany do kopalń eraryalnych i urzędów, tak iż tylko nieznaczna ilość może ujść opłacie należytości lennej. Również zakupuje skarb produkowane złoto po płukarniach, tudzież płody hutnictwa zawierające w sobie części złota.

Tabela niniejsza zawiera produkcyę złota monarchyi sumarycznie za lata od 1819 do 1829, a pojedyńczo za lata od 1830 do 1848. Podania na rok 1848 są z wiadomych przyczyn niedokładne, a przypadek ten zachodzi również pod względem roku 1849, przeto ostatnie wcale nie umieszczono w tabeli; data o produkcyi eraryalnej obejmują tylko ilość złota produkowaną w kopalniach eraryalnych, zaś złoto zakupione w minerałach i kamieniach pokładowych tudzież w produktach hutnictwa policzono do produkcyi prywatnej, najprzód dlatego, iż zysk z niego przypada prywatnym, a powtóre iż bez czynności prywatnych ilość ta nie byłaby wcale uzyskana, a przeto im większą jest, tem większy stopień rozwoju należy przyznać górnictwu prywatnemu:

Rok	Salcburg	Styrya	Karyntia	Tyrol	Czechy	Węgry	Siedmiogród	Pogranicze wojskowe	Razem	Z tego przypada na eraryalną produkcyę	Z tego przypada na prywatną produkcyę
	G r z y w i e n										
od 1819 do 1829	919	23	1	207	35	16591	26159	—	43935	8583	35352
1830	124	5	—	33	1	1802	2551	—	4516	942	3574
1831	89	8	—	29	—	2324	3108	—	5558	1183	4375
1832	83	6	—	31	2	2267	2666	—	5055	1313	3742
1833	112	7	—	34	—	2203	2862	—	5218	1225	3993
1834	94	6	—	34	2	2144	3030	1	5333	1228	4083
1835	89	9	—	28	1	2203	3390	—	5720	1463	4257
1836	62	7	5	29	1	2187	3597	—	5888	1489	4390
1837	70	7	2	22	—	2419	3485	—	6005	1918	4087
1838	23	7	2	19	3	2389	3674	—	6126	1457	4669
1839	61	8	—	12	—	2399	3634	—	6114	1652	4462
1840	47	8	—	13	—	2652	4079	1	6800	1874	4926
1841	30	8	—	3	—	2477	3878	—	6396	1527	4869
1842	57	8	—	55	4	2491	3597	1	6213	1352	4861
1843	38	6	—	12	2	3196	3531	—	6785	1578	5207
1844	71	5	—	15	1	3025	3763	1	6881	2170	4711
1845	69	6	—	27	—	3067	3499	21	7189	2261	4928
1846	61	7	—	29	2	3421	4087	—	7607	2253	5354
1847	89	6	—	20	—	3594	3820	—	7529	2475	5054
1848	54	5	7	24	3	?	?	?	—	—	—

Produkcya prywatna zawiera następującą ilość, którą w kopalniach eraryalnych z zakupionych minerałów i płodów hutnictwa w czystym stanie metalicznym uzyskano:

1363 grzyw. w r. 1830	1861 grzyw. w r. 1833	1952 grzyw. w r. 1836	1777 grzyw. w r. 1839	1889 grzyw. w r. 1842	1294 grzyw. w r. 1845
1933 — — r. 1831	1885 — — r. 1834	1475 — — r. 1837	1806 — — r. 1840	1920 — — r. 1843	1303 — — r. 1846
1541 — — r. 1832	1809 — — r. 1835	1966 — — r. 1838	1867 — — r. 1841	1372 — — r. 1844	1222 — — r. 1847

Okazuje się tedy, że produkcya kopalń złota znacznie się wzmogła w przeciągu czasu od 1819 do 1847 roku. Podzieliwszy ten czas na cztery peryody od 1819 do 1829, od 1830 do 1835, od 1836 do 1841 i od 1842 do 1847, okaże się średnia ilość produkcyi 3.994, 5.230, 6.222 i 7033 grzywien, a przeto w porównaniu z pierwszym peryodem pomnożenie o 30.9% w drugim, o 55.8% w trzecim, o 76.1% w czwartym, a szczegółowo o 66.7% od r. 1830 do 1847. W tem znacznem pomnożeniu ma produkcya eraryalna większy udział jak prywatna, gdyż odnośnie wynosiła 57.2% 112·2% i 158.3% w porównaniu z prywatną obliczoną na 24.6%, 42.1% i 56.2%, od roku zaś 1830 do 1847 — 162.6% w porównaniu z prywatną, tak iż w przeciągu tego 18letniego peryodu była produkcya eraryalna prawie cztery razy tak wielka jak prywatna nie licząc nawet złota uzyskanego z zakupionych minerałów i produktów hutniczych. W ogóle przypadło 19.6%, 23.4%, 26.7% i 28.6% całej produkcyi podczas peryodów pojedyńczych, 20.9% w r. 1830 i 32.9% w r. 1847 na produkcyę eraryalną. Na stosunki te wywarło szybkie rozwijanie się górnictwa eraryalnego w Węgrzech (w dawnym rozmiarze) wpływ najznaczniejszy, gdyż tam wzmogła się produkcya złota w większym stopniu jak w Siedmiogrodzie (bez względu na inne kraje koronne;) To pomnożenie się produkcyi wynosiło mianowicie z pierwszego peryodu na drugi, trzeci i czwarty i od roku 1830 do 1847 w Węgrzech 30.0%, 60.6%, 107.7% i 99.6% w porównaniu z produkcyą w Siedmiogrodzie wynoszącą 23.4%, 56.5%, 59.8% i 49.7%.

W Siedmiogrodzie znajduje się złoto w następujących miejscach:

W Zalathnie (najobficiej) w Abrudbanya, Vöröspotak, Szekerembe, Offenbanya, w Nagyag, Radol, Körösbanya, Kis i Nagy-

Almas, Czertes, Füzesd i t. d.; w Węgrzech: W Schemnitz, Nagybanya, Kremnitz, Schmölnitz, Neusohl, Budfalu, Pösing i t. d.; następnie w Deutsch-Oravitza, Dognacska i Neu-Moldawa (w Banacie): w Salcburgu i w złotej górze (*Goldberg*) pod Rauris, tudzież w Böckstein i Sieglitz; w Tyrolu: w Heinzenberg pod Zell w dolinie „Zillerthal.“ Prócz tego uzyskują Cygany i Romuny znaczną ilość złota płukanego w Siedmiogrodzie, a mianowicie pod Olah-Pian, nad rzeką Maros, Szamos, Aranyos i nad mniejszemi rzeczkami i strumykami. W Węgrzech znajduje się złoto w rzekach: Maros, w Cisie, w Körös, Murze, Drawie, Temesy i Nerze.

Obliczając wartość ilości produkowanego złota według średnich rezultatów od r. 1842 do 1847, a mianowicie licząc 365 złr. 37 kr. za grzywnę, otrzyma się następujące średnie kwoty roczne dla:

Salcburga	20.383 złr.	Węgier	1,143.495 złr.
Styryi	2312 —	Siedmiogrodu	1,389.161 —
Tyrolu	9613 —	Pogranicza wojsk.	1.460 —
Czech	548 —	Monarchyi	2,566.972 —

lub przypada z sumy ogółowej na:

Siedmiogród	54.12%	Styryę	0.09%
Węgry	44.55%	Pogranicze wojskowe	0.06%
Salcburg	0.79%	Czechy	0.02%
Tyrol	0.37%		

(Dalszy ciąg nastąpi.)

Nauka ekonomii politycznej i jej przeciwnicy.

Przez T... z Gr..—

(Ciąg dalszy. Ob. Nr. 50. Dodat. tygod.)

Zasady te społecznego gmachu bez względu na to, że z powiększeniem władzy monarchicznej, samowola pojedyńczych stanów coraz więcej była ograniczaną — w istocie swej pozostały niezmienione aż do końca zeszłego stulecia: można nawet powiedzieć, że w duchu cechowego ustroju, który miał na celu ograniczenie postronnej emulacyi i zabezpieczenie bytu, powstały i ogólne środki systematu merkantylnego — nie jest on bowiem czem innem, jak tylko gospodarczą polityką miast, zastosowaną do całego państwa.

Przeciwko tej-to sztucznej organizacyi z działalności ekonomicznej narodu, która w swoim czasie mogła mieć rozumowe znaczenie, ale potem stała się krępującą, powstała w ubiegłem stuleciu silna opozycya, — i wyraziła się w nauce przez system Fizyokratów, głoszących przeciwną zupełnie zasadę: „*laissez faire et laissez aller*.“ Tenże sam kierunek przewodniczy i w nieśmiertelnem dziele rodzica naszej nauki, — i mniej lub więcej w utworach wszystkich jego naśladowców.

Pod wpływem światła, rozlanego przez nową naukę, zasada wolnego przemysłu w przeciągu czasu coraz więcej wnikała w rzeczywiste życie. — Jakież były skutki tego zwrotu nowego?

Przez ostatnie lat pięćdziesiąt przemysł uczynił postępy i potworzył cuda, o których nasi przodkowie i marzyć nie śmieli. Nie mogli zaprzeczyć temu najsrozsi nawet nieprzyjaciele nauki; liczne a niezbite dowody zmuszają ich uznać tryumf jej w tym względzie. Ale utrzymują oni zarazem, iż w wszystkich tych postępów i cudów przemysłu skorzystali jedynie kapitaliści i przemysłowcy, stan zaś robotników stał się skutkiem tego jeszcze uciąźliwszym, a nawet w wielu względach nie do zniesienia. Zasada wolnego współzawodnictwa, powiadają oni, wprowadziła do przemysłowości anarchyę, różność interesów, *bellum omnium contra omnes*, walkę powszechną, w której słabi stali się silnych ofiarą.

Zapytajmy jednak każdego z podobnie utrzymujących: czyli to jest podobieństwem ażeby postępy przemysłowości, postępy tak szybkie i niesłychane, jakiemi nasz wiek się odznaczył, posłużyły na szkodę najgłówniejszych w niej działaczy? Czyli to jest możliwem, mianowicie zaś obok zasady nieograniczonej konkurencyi, ażeby całą korzyść zagarnęli przemysłowcy i kapitaliści? kiedy przemysł rozszerza się i wzrasta, powiększa się także i żądanie pracy, jak tego najlepszy przykład mamy w tych gałęziach przemysłu, które największe poczyniły postępy. Im zaś silniejszą jest potrzeba robotników, tem płaca ich przy tychże samych warunkach będzie wyższą, a tem samem i lepsze położenie. Nadto udoskonalenia środków produkcyi, w których postęp przemysłu najwięcej się wyraził, naturalnym swym skutkiem mają taniość wyrobów — ta zaś obok takiejże zapłaty daje możność łatwiejszego zaspokojenia potrzeb. A zatem chociażby stan klasy roboczej z postępem przemysłu nie polepszył się, albo nawet stał się uciąźliwszym; to przyczyna tego smutnego pojawu zawierać się powinna nie w zasadzie wolnej emulacyi której przemysł uczyniony postęp zawdzięcza, ale w czemsić innem co niweczy działanie powiększonego żądania pracy i zniżonej ceny produktów. —

Również nieuzasadnionem jest mniemanie, iż przy wolnem współzawodnictwie interes robotników zostaje w sprzeczności z interesem przemysłowców i kapitalistów. Codzienne doświadczenie naucza, że dochód przemysłowca i zapłata robotnika zawsze podnoszą się i spadają razem: oba więcej zarabiają, kiedy praca idzie pomyślnie; tracą obaj, gdy nieprzyjaźne towarzyszą okoliczności: Wszędzie gdziekolwiek współzawodnictwo istnieje, przemysłowcy na zniżeniu płacy robotnika nic nie zyskują, bo to bezzwłocznie prowadzi za sobą upadek ceny produktów, a na tem skorzystaliby tylko konsumenci. Dlatego nie mają oni żadnej korzyści w zmniejszaniu zapłaty robotników, i zwykle wtedy najwięcej zarabiają, kiedy płaca ich jest wysoka.

Również i kapitał, mówiąc w ogólności, bez pomocy pracy nie wyda owoców, praca zaś bez uczestnictwa kapitału nader słabo produkuje. Między obu motorami produkcyi, jak najsilniejsze istnieje powinowactwo: szukają się one i zapładniają nawzajem. Robotnicy korzyść z kapitału czynią możliwą; każdy zaś nowo utworzony kapitał jest jakoby wieczystym funduszem na utrzymanie pewnej liczby robotników. Gdzież jest ta nieszczęśliwa sprzeczność interesu kapitalistów i tych którzy z pracy rąk własnych mają utrzymanie? Zastąpienie siły ludzkiej przez maszyny — oto jedyny przypadek gdzie owa sprzeczność może się objawić. Ale po tem wszystkiem, co nauka dla wyjaśnienia tego przedmiotu uczyniła, nie potrzebujemy pewtarzać też dowodów na poparcie tej prawdy, że trudne położenie robotników, skutkiem zaprowadzenia maszyn, jest złem czasowem — i z powodu powolności, z jaką je wynajdują i w ogólne wprowadzają użycie, wcale nie tak rozległem, jak to sobie zwykle wyobrażają; w ostatnim zaś rezultacie przez zaprowadzenie maszyn potrzeba pracy nietylko się niezmniejsza, ale jeszcze znakomicie powiększa często w tych samych nawet gałęziach przemysłu, w których je zaprowadzono. Myśl o antagonizmie między pracą a kapitałem, ztąd zapewne wzięła swój początek, że w materyalnej produkcyi tylko robotnicy posiadający pewne kapitały lub lub też szczególne zdolności zostać mogą przemysłowcami; wszyscy zaś inni poprzestawać muszą na mycie, które nader rzadko ich stan niekorzystny polepszyć dozwala. Fakt jednak ten nie dowodzi wcale ażeby interes kapitalistów i ludzi do prostej tylko zdolnych roboty, w istotnej zostawały sprzeczności: przeciwnie ci i owi połączeni są silnym węzłem wzajemności, tem więcej, że mnożenie się kapitałów nie tylko nie zmniejsza liczby przemysłowców, ale nawet ułatwia wszystkim pozyskanie tego niezależnego stanu, dając możność każdemu użycia materyalnych ku temu środków za cenę daleko umiarkowańszą. W ostatecznej zresztą rozbierzy (analizie) wszystkie produkta są owocami pracy i owocami kapitału — a zatem czem więcej kapitałów, tem więcej owoców kapitału — i tem więcej otrzymuje się onych przy towarzyszeniu takichże okoliczności, w zamian za płody tejże samej pracy. —

A tak żadnej nie podpada wątpliwości, że wolna emulacya przyczyniając się do postępów przemysłu, przynosi korzyści wszystkim jego działaczom równie jak i konsumentom, którzy zawdzięczają jej zniżenie ceny i udoskonalenie wyrobów.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Kutkorz. R. 1727 i 1775.

Przywilej na założenie Miasteczka, na prawo magdeburskie i na targi.

Augustus Secundus Dei gratia Rex Polonie magnus Dux Litvaniae Russiae Prussiae, Masouiae Samogitiae | Kyouiae Volhyniae Podoliae Podlachiae Livoniae Smolensiae Seve-

August Wtóry z Bożej łaski Król *Polski*, *Wielki Książę Litewski*, *Ruski*, *Pruski*, *Mazowiecki*, *Żmójdzki*, *Kijowski*, *Wołyński*, *Podolski*, *Podlaski*, *Ło-*

riae Czerniechoviaeque Nec non Haereditarius Dux Sa|xoniae et Princeps Elector etc. significamus praesentibus Literis Nostris quorum interest uniuersis et singulis Quod cum intelleximus Generosum Georgium Antonium Łą|czynski Vexilliferum Zydaczovien(sem) Novum Oppidum **Maryanow** dictum in Fundo suo haereditario circa Villam **Kutkurz** itidem haereditari|am in Palatinatu Russice Terra Leopolien(si) locare velle. Ita-que habito Eximior(um) meritorum ejusdem Generosi Georgy Antony Łaczynski Vexelliferi | Zydaczouiensis. Nobis et Reipublicae praestitorum respectu-faciendum esse duximus ut ipsi facultatem erigendi hoc novum Oppidum **Marya|now** nuncupatum daremus et concederemus prout quidem damus et concedimus praesentibus, at-que dicto Oppido Jus Theutonicum quod | Magdeburgense dicitur, largimur removendo ab eo omnia Polonica Terrestria modos et Consvetudines universas quae Jus Theutonicum perturbare consveve|runt. Eximimus insuper dictum Oppidum omnesque illius Jncolas perpetuo et in aevum ab omni Jurisdictione et potestate omnium et singulorum | Palatinorum Castellanorum Capitaneorum Judicum et Subjudicum et quorumvis Officialium Regni, ita ut coram Jpsis et eorum aliquo pro causis tam | magnis quam parvis excessibus vel rebus citati minime comparere respondere vel ob non comparitionem et Condemnationem quamcunque aliquas pae|nas incurrere teneantur sed coram Suo aduocato aut Magistratu pro tempore existenti Jure Theutonico respondebunt, Advocatus vero sive Ma|gistratus omnibus de se Conquerentibus coram memorato Generoso Łaczynski Vexillifero Zydaczowien(si) suo Haereditario Domino et ejus Successoribus | Legitimis nonnisi eodem Jure Theutonico Magdeburgensi respondere tenebitur et debebit. Jn causis autem omnibus tam Civilibus quam Crimina|libus furti Homicidy membrerum mutilationis, incendy, et quorumvis maleficiorum Eidem Advocato pro tempore existenti cum Scabinis juratis sive Ma|gistratui cum Consulibus Oppidi praedicti intra metas et limites Oppidi ejusdem Jure Theutonico secundum dispositionem et formam illius plenam | damus et concedimus facultatem et Potestatem audiendi et judicandi, cognoscendi, decernendi, corrigendi, condemnandi, plectendi. Ut autem hoc | Oppidum **Maryanow** majora commoda capessere possit, ipsi Fora Annualia seu nundinas pro Festo Circumcisionis Christi Domini, Purificationis | Beatissimae Virginis Mariae Sancti Josephi, Sancti vero Adalberti Septimarias, pro Visitationis Beatissimae Virginis Mariae per spatium duarum Septimanarum, Sancti Martini Episcopi, Septimanarias itidem in eodem Oppido instituimus citra tamen praejudicium Vicinarum Civitatum | et Oppidorum, Ad quae quidem Fora seu Nundinas annuales, tum et Fora Septimanalia seorsivo Privilegio Nostro in antecessum concessa, liberum et lici|tum erit quibuscunque Hominibus Cujuscunque Status Sexus Conditionis et Nationis atq(ue) Ritus ad hoc idem Oppidum **Maryanow** cum quibus|cunque mercibus confluere, atque rite et secure emere vendere res pro rebus merces pro mercibus permutare et omnia et singula negotia, licita | et honesta peragere et conficere. Venientes quoque ad Nundinas has, et Fora Septimanalia, atque inde rursus descendentes, ea utantur securi|tate qua omnes in patrocinium Nostrum Suscepti uti consveverunt nisi forte aliqui tales fuerint quos leges publicae ferre non permittunt et qui|bus bonorum hominum consortium denegatur Eximimus etiam hoc idem Oppidum **Maryanow** dictum tanquam recenter locatum | a Contributionibus ducillari, et solidaria, ad decursum Octo Annorum a locatione ipsius perfecta inchoandorum. Quae quidem omnia fir|ma atque rata in perpetuum esse volumus. Jn cujus rei Fidem praesentes manu Nostra subscriptas Sigillo Regni communiri jussimus. | Datum **Varsauiae** Die XXVI. Mensis Aprilis Anno Domini **MDCCXXVII** Regni vero Nostri XXX Anno |

Z prawej strony dopisek:

Locatio Oppidi Maryanow cum | Jnstitutione Nundinarum Generosi Antony | Georgy Łaczynski Vexilliferi Zydaczovien(sis) | Haereditary in Palatinatu Rusiae Terra | Leopolien(si) sitti. |

Z lewej strony faksymiliczny podpis Króla:

Augustus Rex

a pod dopiskiem powyższym:

Jacobus Strykowski Sacrae | Regiae Majestatis Secretarius |

Pieczęć zaginęła.

Napis na odwrotnej stronie pergaminu:

Feria Sexta post Dominicam Can|tate p(ro)x(im)a videlicet Die 19 Mensis | May A(nn)o D(omi)ni 1775. | Privilegium praesens ad Acta Castren|sia Leopoliensia par Oblata(m) por|rectum susceptu(m) et ingrossatum est. |

tewski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski, a Dziedziczny Wojewoda saski i Książę Elektor i t. d. Oznajmiamy niniejszem pismem Naszem wszem w ogóle i każdemu z osobna, do kogo to należy: Powziąwszy wiadomość, iż Rodowity Jerzy Antoni Łaczyński Chorąży żydaczowski na własnym gruncie dziedzicznym przy również dziedzicznej wsi **Kutkorzu** *1) w województwie ruskiem a ziemi lwowskiej nowe miasteczko* **Maryanów** *zwane założyć chce, postanowiliźmy przez wzgląd na zaszczytne zasługi, które tenże Rodowity Jerzy Antoni Łaczyński Chorąży żydaczowski Nam i Rzeczypospolitej spełnił, dać mu upoważnienie i moc do założenia tego nowego miasteczka* **Maryanów** *zwanego, jakoż dajemy i udzielamy niniejszem, nadając zarazem rzeczonemu miasteczku prawo niemieckie magdeburskiem zwane, a unieważniając w niem wszystkie w ogólności prawa ziemstwa polskiego, tryby i zwyczaje, które prawo niemieckie wikłają pospolicie. Nadto wyjmujemy wspomnione miasteczko i wszystkich mieszkańców jego nazawsze i wieczyście z pod wszelkiej zwierzchności i władzy wszystkich w ogóle i w szczególności Wojewodów, Kasztelanów, Starostów, Sędziów, Podsędków i innych Urzędników koronnych, tak iż przed kogokolwiek z nich o sprawy tak wielkie jak małe, o przestępstwa lub względem rzeczy pozwani, stawać, odpowiadać ani z powodu niestawienia się lub skazania jakiego win płacić nie mają być obowiązani, lecz przed wójtem lub urzędem swoim podówczas będącym, prawem niemieckiem odpowiadać będą, wójt zaś albo urząd na wszystkie żałoby przed wspomnionym Rodowitym Łaczyńskim Chorążym żydaczowskim jako dziedzicznym Panem i prawowitymi następcami jego również niemieckiem prawem magdeburskiem odpowiadać ma i będzie winien. We wszystkich zaś sprawach czy to miejskich czy zbrodniczych o kradzież, zabójstwo, skaleczenie, podłożenia ognia i wszelkie złoczyństwa wójtowi natenczas będącem z przysięgłymi ływnikami albo przełożonemu z radźcami przerzeczonego miasteczka w obrębie i obłaści jego stosownie do orzeczeń i przepisów prawa niemieckiego słuchać i sądzić, rozpoznawać, wyrokować, kająć, skazywać i karać, zupełną dajemy i udzielamy moc i władzę. Aby zaś to miasteczko* **Maryanów** *do większej zamożności dojść mogło, targi doroczne czyli jarmarki na święto Obrzezania Chrystusa Pana, Oczyszczenia Najśw. Maryi Panny, Świętego Józefa, Świętego Wojciecha zaś tygodniowe, na Nawidzenie Najśw. Maryi Dziewicy przez dwa tygodnie, Świętego Marcina Biskupa, tygodniowe także w temże miasteczku ustanawiamy, bez szkody jednak pobliższych miast i miasteczek. Na które-to 2) jarmarki czyli targi doroczne, równie jak na tygodniowe poprzednio osobnym przywilejem Naszym dozwolone, wolno i można będzie wszystkim ludziom bez różnicy stanu, płci, powołania i narodowości także tak obrządku do tego miasteczka Maryanowa z wszelkiemi towarami przybywać, zwyczajnie i bezpiecznie kupować, przedawać, rzecz za rzecz, towar za towar zamieniać, tudzież wszystkie w ogóle i w szczególności dozwolone i uczciwe sprawunki przedsiębrać i załatwiać. Przybywający też na owe doroczne i tygodniowe targi równie jak wracający z nich doznawać będą takiego bezpieczeństwa, jakiego wszyscy pod opieką Naszą zostający zwykle doznają, chybaby przypadkiem byli tacy, których prawa pospolite cierpieć nie pozwalają, i którym obcowanie z ludźmi prawymi zabronione. Uwalniamy także toż miasteczko Maryanów jako nowo założone od opłat Rodzinie Książęcej 3) przynależnych i pospólnych 4) do upływu ośmiu od ukończenia osadźby liczyć się mających lat. Co wszystko aby wieczyście niezłomnem i nienaruszonem pozostało, wolą jest Naszą. Na świadectwo czego niniejsze ręką swą podpisawszy, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dano w* **Warszawie** *dnia 26go miesiąca kwietnia roku Pańskiego* **1727** *go, królowania zaś Naszego w roku 30tym.*

Miasteczka Maryanow do Rodowitego Antoniego Jerzego Łaczyńskiego Chorążego ziemi żydaczowskiej dziedzicznie należącego, w województwie ruskiem a ziemi lwowskiej położonego założenie z ustanowieniem targów.

August *Król*

Jakób Strykowski Uświęconej Królewskiej Mości Sekretarz.

Piątku po niedzieli czwartej po wielkiej nocy następującego t. j. dnia 19go miesiąca maja roku Pańskiego 1775 Przywilej niniejszy do aktów grodu lwowskiego podany, przyjęty i wpisany (W odpisów Fasc. 92 pod L. 575 na wniesienie Urodzonego Grodzickiego Macieja.

We Lwowie 31go sierpnia 1853. Wolański.

Przypiski:

1) Wieś w Złoczowskiem nad Połtwią leżąca, obecnie w posiadłości P. Juliana Wierzbickiego, ma kształt miasteczka i targi, nadto fabrykę prochu i klasztor Kapucynów, lecz nadana jej nazwa Maryanów nie utrzymała się.

2) Wyraz oryginału „atque" pozwoliliśmy sobie poprawić na „Ad quae" i według tej poprawki przepolszczyć.

3) Ducillus znaczny książątko cz. młodego książęcia.

4) Solidarius według Ducange'a pochodzi albo od francuzkiego Solidaire, a to od frankońskiego Soldar t. j. żołnierz, i może oznaczać podatki na rzecz ogółu lub na utrzymania wojsk pobierane.

Główny Redaktor **M. Srzeniawa Sartyni.** Z c. k. galic. Drukarni rządowéj.